

Roela Keskkool

ROELA KODUKANDINÄDAL

Kodu-uurimistöö

Koostaja: Tiiu Kippar (10. klass)

Juhendaja: Maret Tralla

Roela 1992

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. 2. juuni – avapäev.....	4
2. 3. juuni – info- ja ajaloopäev.....	7
3. 4. juuni – taluniku päev	15
4. 5. juuni – austamispäev	18
5. 6. juuni – kooli päev.....	26
6. 7. juuni – Viru mängude kutsealavõistlused	35
7. 8. juuni – lõpupäev	37
Kokkuvõte	38
Kasutatud materjalid.....	39
LISA 1. Taidlusprogramm eakate klubilt „Rommelgas“ 3. juunil 1991. a. kell 19.00	43

SISSEJUHATUS

1991. aasta suvi oli Eestimaal Virumaa suvi – toimusid ju ülemaailmsed virulaste päevad.

Roelas kestis kodukandi nädal 2.-8. juunini. Toimkonda kuulusid: Mati Rillo, Kärt Põllu, Maret Tralla, Rein Tralla, Ain Juhkami, Jaan Mäits, Endla Neelokse, Neida Jalakas, Johannes Kirss, Valve Nõlvak, Aksel Kuus, Mati Org ning Reet Alavere, kes oli ka toimkonna esimees.

Ja nüüd toimunust.

2. juuni – Avapäev

Klubis toimus pidulik avamine. Süütasime usu, lootuse ja armastuse tule.

Kontserdi andsid mudilased – see oli ühtlasi IV piirkondlik mudilaste lustipidu.

3. juuni – Info- ja ajaloopäev

Klubis oli välja pandud materjalid, mis kajastavad Roela ajalugu, elu-olu, inimesi.

Põhjalikuma ettekande tegi meile kõigile tuttav kodukandi mees Ain Juhkami.

4. juuni – Taluniku päev

Saime kuulata kõike seda, mis talunikel muret, mis rõõmu teeb. Nägime oma silmaga, kuidas talunikud elavad.

Õhtul aga taas lauluväljakule, sest külla tuli Rakvere Teater oma „Vargamäega“.

5. juuni – Austamispäev

Avasime mälestuskivi Roela nimekale kultuuritegelasele Mihkel Juhkamile – Roela sai rikkamaks veel ühe kultuuriobjekti võrra.

Õhtul tähistasime segakoori juubelit. Külalisi oli nii lähedalt kui ka kaugeltki. Segakoori vanus oli austust vääriv – 90 aastat!

6. juuni – Kooli päev

Avasime mälestuskivi Tammiku koolile. Selleks puhuks olid ka Roela kooli õpilased lülitunud uhkeima kivi otsinguile.

Toimus ekskursioon koolimajja, tutvumine näitustega, õpilaste kontsert lauluväljakul.

Koolirahval oli veel üllatusigi varuks.

7. juuni – Viru mängude kutsealavõistlused

8. juuni – Lõpupäev

Tõmbasime joone alla nädala sündmustele. Kiitsime ja tänasime tegijaid, suure kontserdi töid külastajani maakonna vokaalansamblid, sest toimus II vokaalmuusika päev.

1. 2. JUUNI – AVAPÄEV

Roela kodukandinädala avas sovhoosi direktor Mati Rillo. Tervituseks sai sõna Vinni vallavanem Jüri Allikalt.

Toimkonna esimees Reet Alavere rääkis sellest, mis neil päevil toimub. Ta andis dirigendikepi, mille rosetil usu, lootuse ja armastuse värvid, üle Kärt Põllule, kes oli esimese päeva peakorraldaja.

Avapäeva lastepeole jättis oma jälje vihmane ilm, mis sundis pidulised klubi katuse alt varju otsima. Kuid mudilaste tuju see ei rikkunud. Rahule jäid lõpuks kõik.

Kodukandinädala avab Mati Rillo. (A. Tralla)

Saali tuuakse lipp. (A. Tralla)

Esineb Vinni vallavanem Jüri Allikalt. (A. Tralla)

Reet Alavere annab dirigendikepi Kärt Põllule. (A. Tralla)

Kärt Põllu süütab usu, lootuse ja armastuse tule. (A. Tralla)

Kärt Põllu annab üle dirigendikepi Jaan Mäitsule. (A. Tralla)

2. 3. JUUNI – INFO- JA AJALOOPÄEV

3. juuni hommikust peale võis klubis tutvuda näituste ja väljapanekutega, mis jutustasid Roela ajaloo ja tänapäeva elust-olust. Tänuväärset materjali olid kogunud Roela kooli õpilased, samuti Ain Juhkami ja Aksel Kuus.

Õhtul kell 19 algas klubis meenutuste tund, kus ajaloolise ülevaate andis Ain Juhkami.

„1219. aasta sai saatuslikuks tervele Virumaale. Varasügisel tungisid maale saksa ordurüütlid. Sõjakäigule võeti appi varem alistatud liivlased ja lätlased ning Eesti aladelt sakslased, ugandalased ja järvalased, kes olid ühtlasi ka teejuhid. Sissetungi alustati Järvamaalt Kareda (Esna) külast ja see kestis terve sügise öö.

Läti Henrik kirjutas Liivimaa kroonikas: „... tungisid kogu öö jooksul sisse Virumaale, mis oli viljakas ja väga kaunis ning oma väljade tasetasuse poolest avar maa... Ja virulased polnud kuulnud Liivimaa sõjaväe tulemas ja olid kõik oma külates ja majades; ja hommiku tulles jaotasid nad sõjaväe kõigisse kihelkondadesse ja andsid ühed järvalastele, teised ugandalastele ja teised andsid liivlastele ja lätlastele paljaks rüüstata. Ja nad leidsid kogu rahva üle terve Virumaa küladest eest ja löid neid maha suurest vähemani ega säästnud neid niipalju kui nad iganes meessoost leidsid ning naisi ja lapsi kinni võttes ja hobuseid ja palju karja kokku ajades said palju saaki.“

Tapatalgutest pääsenud Virumaa vanemad palusid sakslaste sõjateenistuse vendade meistrit Rudolfilt rahu Turme (Torma) külas. Seal ka vanemad ja osa ellujäänud rahvast ristiti.

Ordumehed pöördusid tagasi Riiga, viies kaasa röövitud saagi ja vangid. Läti Henrik kirjutas: „Ja viis vanemat Virumaa meest kihelkonnast järgnesid Riiga oma kingitustega ja võttes vastu püha ristimise müsteeriumi, andsid enda ja kogu Virumaa üle õndsale Maarjale...“

1220. aastal alistus terve Põhja-Eesti maa laostumise ja elanike metsiku tapmise tõttu taanlastele, kes olid 1219. aastal maabunud Lindanise (Tallinna) all.

1220. aastal algab elanike üldine ristimine. Ajaloolase P. Johanseni arvates ehitati Võhusse kirik ja moodustus Võhu kirikukihelkond, millest kujunes hilisem Viru-Jaagupi kihelkond. Võhu kirikukihelkonna inimesed ristiti personaalselt 1221. aastal. Marsruut, mida mööda liikus inimesi ristides Võhu kiriku esimene vaimulik, on järgmine (tolleaegsed külade nimed on pärit Taani hindamise raamatust): Vov (Võhu) – Uorulae (Voore) – Cupnal (Kupna) – Ruothe (Rõhu) – Haelae (Kehala) – Inie (Inju) – Couraueräe (Koeravere) – Uvaetel (Veadla) – Auespae (Avispea) – Paysseueräe (Paasvere) – Tydy (Tudu) – Pamicus (Tammiku) – Obias (Obja) – Kariael (Karila) – Uettaerokae (Veterohke) – Roilae (Roela) – Vov (Võhu). Nagu näha, ei ole 1221. aastal nimetatud, tõenäoliselt polnud veel olemas Liiva, Rasivere, Alavere, Soonuka ja Edara külasid.

1226. aastal sai Põhja-Eestist Rooma paavstile alluv kirikuriik, kuid juba järgmisel aastal vallutasid selle sakslastest koosnev Mõõgavendade ordu ja Põhja-Eesti alad kuulutati nende lääniks igaveseks ajaks. 1238. a. 7. juunil andis Rooma paavst Stensby lepingu alusel kogu Põhja-Eesti kui hertsogiriigi Taani kuningriigile tagasi.

Talurahvas oli tol ajal isiklikult vaba ja pärandas talusid järglastele. Feodaalidele tuli aga maksta kümnist, mida võeti viljasaagilt, loomadelt, heintelt jne. Feodaalide asupaigaks olid linnused. Külates käisid nad makse kogumas.

Küll aga nõuti kirikus käimist. Roela talupoegade kohustus oli käia Võhu kirikus. Rõhku ei pandud tol ajal mitte niivõrd ristiusu sisulisele õpetusele, vaid kommete välisele täitmisele. Katoliku kiriku jumalateenistused toitusid ladina keeles ja talupojad ei saanud sellest üldse aru.

1315. aastal tabas maad raske ikaldus ja näljahäda, mis põhjustas suure suremuse. Koormised aga järk-järgult kasvasid. Eriti andis see tunda Virumaal, kus enamuses saksa soost vasallid tegutsesid äärmise hoolimatusega ja üha suurendasid survet talurahvale. Nad haarasid endile talupoegade maid, röõvisid nende vara, mõistsid kohut oma heaksarvamise kohaselt. Eestlastesse suhtuti kui orjadesse.

1343. aastal toimus talupoegade meeleheitlik katse taastada kaotatud vabadus ja asuda jälle ise oma maad valitsema (Jüriöö ülestõus). 18. ja 19. mail jõudsid Tartust ja Viiburist eestlaste poolt appikutsutud Rootsi väed Tallinna alla täpselt kokkulepitud ajal, kuid oli juba hilja.

Jüriöö ülestõusu edu korral oleks uueks maahärraks saanud Rootsi kuningas, kui see oleks toimunud kokkuleppe korras ja oleks taganud eestlastele vabama elu senisega võrreldes.

1345. aastal läksid Roela, Veterohke, Obja, Karila ja Tammiku külad Rosenite perekonna omanduseks. Mõisa sel ajal veel ei olnud. Kuid ilmneb, et Roela küla juurde kuulus veel üks kõrvalasula Meyentaken (Mäetaguse), kahes osas asus ka Veterohke küla. Siit võib järeldada, et üks osa nendest küladest oli eraldatud moreenseljandikuga.

1346. aastal müüs Taani kuningas Waldemar IV Atterdag oma Eesti hertsogiriigi Saksa ordu kõrgmeistrile Hindrik Tiisemerile, saades Põhja-Eesti maa ja rahva hinnaks 19 000 marka puhast hõbedat Kölni kaalus (1 kölni mark = 233,85 g hõbedat). Viimane andis selle ala omakorda Liivi ordule juba järgmisel aastal. Algas orduaeg.

1439. aastal oli Roela küla omanik Hinrich Meckes Hennekeni poeg. Võib arvata, et see mees oli ka Roela mõisa rajaja. Ta hävitas Veterohke küla ja võttis talumaad mõisale, nagu tol aja see tüüpiline oli. Rahvas muudeti pärisorjadeks ja edaspidi ei kõneldud eestlastest kui rahvusest, kes siin varem olid elanud, vaid kui mittesakslastest, talupoegadest. Veterohke küla nime enam ei mainitud, küll aga esines kirjalikke andmeid Roela mõisa kohta, esimest korda 1453. aastast, mil see kuulus Hinrich Meckesi lesele Elenile (Rogell).

1486. aastal oli Roela mõisa omanikuks Arndt v. Vitingkhof.

1510. aastal oli Roela mõisnikuks Otto v. Vitingkhof. Sel ajal on ka Obja küla juba mõisaga liidetud.

1545. aastal (aga ka 1548, 1552) oli Roela mõisa paruniks Otto v. Vitingkhofi lesk Mai Uexküll.

Selle ajani on esinenud järgmised nimekujud: Roila, Rogell, Royele, Royell, Obias, Obbias, Obies, Obbis ja Obia.

Vene-Liivi sõja alguses (1558) pidid Roela mõisa alla kuuluma ka Tammiku ja Karila (Kariel, Kargele) külad.

Orduajal puhkes tihti sõjategevus Liivi ordu ja Venemaa vahel. 1501. aastal ordumeister Volter von Plettenbergi ajal ulatus venelaste kättemaksuretk Virumaale. Kindlused jäeti puutumata, kuid külades tapeti ja rüüstati koledasti. Peale seda oli Venemaaga rahu kuni Liivi sõjani.

Kroonik B. Russowi andmetel süvenes Liivimaal 16. sajandi algul aadli hulgas hooletus, vedelemine, prassimine, peksmine ja kisklemine. Näoarmi arvati mehisuse tundemärgiks ja seda nimetati uhkusega „Rakvere küüneks“. Aadlikud pidasid avalikult sohinaisi ja tüdrukuid, keda teatud aja järgi välja vahetati. Selline elulaad levis ka talurahva hulgas. Russow kirjutab: „Sest suurem hulk ei tundnud mingit abielu. Kui seal mõnel talupojal teine naine vanaks ehk haigeks jäi ehk muidu enam temale meelt mööda ei olud, siis ei takistanud teda miski seda naist ära tõukamast ja jälle teist võtmast. Mõned ütlevad, et need, kes mitte altari ees oma naistega laulatatud ei ole, ju nõndasama ka leiba söövad kui abielurahvaski.“

15. sajandil kehtis Eestis talupoegade hulgas ka veretasu. Kui keegi talupoegadest ära tapeti, siis tapsid tema sõbrad mõrtsuka ilma kohtuta, või kui teda kätte ei saadud, siis mõrtsuka perekonnast kellegi, kaasa arvatud ka laps.

Liivi sõda algas 1558. aastal venelaste rüüsteretkega Narvast Kuusaluni. Keegi neid ei takistanud. Nad jätsid kindlused puutumata ja röövisid ning laastasid maad. Sellega kaasnes suur julmus: inimesi aeti teibasse, põletati vaiguste peergude vahel, lasti püssirohuga tükkideks ja lõigati kõhud lõhki.

Samal aastal vallutati Rakvere. Kindluse loovutas ilma vastupanuta foogt Gerdt Hüen von Ansterath. Roela mõis jäi Vene võimu alla kuni 1581. aastani ja oli pidevalt sõdade tallermaaks.

1568. a. korraldasid Pärnu mõisamehed sõjakäigu Virumaale. Tapeti ja võeti vangi, põletati maha Rakvere ja mindi suure saagiga tagasi. Russow kirjutab: „Kui nüüd mõisamehed Virust ära olid läinud, pidid talupojad selle pidu jäle oma kulul maksma, kui venelased neid kuulmata piinamise ja valuga surma saatsid.“

1572. aastal tuli sakslaste ja rootslaste sõjavägi Rakvere alla. Peeti taplusi ning rööviti maad. Saadi suurt saaki.

1574. aastal läksid rootslased Rakveret vallutama. See ei õnnestunud ja siis nad läksid välja röövimise, põletamise ja tapmise peale ning laostasid maad mitte vähem kui tatarlased ja venelased enne neid. Ohjeldamatu röövimine kestis ligi kolm kuud järjest.

1581. aastal vallutasid rootslased Rakvere ordulinnuse. Russow andmetel algas siis hirmus röövimine ja rüüstamine kummaltki poolt teise valduses oleval territooriumil. Vaesed, viletsad ja piinatud talupojad pidid mõlemale sõdivale poolele meelega järele olema.

Kuid ka talupojad ise muutusid röövliteks, röövides teisi omasugused. Röövimistele, sõdadele ja näljale lisandus veel katk. Üks suuremaid epideemiaid algas 1571. aasta jaanipäeva paiku ja teine 1580. aasta mardipäeval. Mõlemad ulatusid üle Eestimaa ehk nagu tol ajal öeldi – üle terve Liivimaa.

Rootsi aeg: 1581. aastast kuulus Roela mõis Rootsi valitsuse alla. 1583. aastal on Roela külas olnud 18 adramaad, Obja külas 14 adramaad, Karila külas 8 adramaad ja Tammiku külas 2 adramaad.

1586. aasta kohta on märgitud Obja küla, Roela küla, Karila küla ja kaks talu Rasiveres. Obja küla oli 1586. ja 1587. aastal panditud, ilmselt koos Tammiku külaga. Ajaloolane P. Johansen arvab, et samadel aastatel võis tekkida Rosenthali karjamõis.

1586. aastal kuulus Roela mõis Volmar Wrangelli kasulapsele ja 1589. aastal Fabian Wrangellile, kes ilmselt oligi see kasulaps.

H. Prantsu arvates asuvat üks Vene-Liivi sõja aegne lahingukoht ka Roela mõisa maal, kust leitud õige laialdaselt surnute luid ja nendega koos mõnesuguseid asju.

1600. aastal algas Poola-Rootsi sõda Liivimaa pärast. Poolakad vallutasid Rakvere 1602. aastal. Sõjakoledustele lisandusid suur nälg ja katk, mis kestsid 1604. aastani. 1605. aastal vallutasid rootslased Rakvere tagasi. Seda ajajärku iseloomustab hädahüüe Tallinna Niguliste kirikuraamatust: „Kes siin maal ei saanud sõjas surma, ei nälgas otsa ja ka katkust pääses, sellele on Jumal imet teinud.“

1621. aastal müüs Peter Taube Stockholmis sõlmitud lepingu järgi Püssi ja Roela mõisad Rootsi riigikantsler Axel Oxenstiernale Roela (Ruil) mõis koosnes siis Obja (Ubbisz), Karila (Kerviee), Udriku (Uderkass) Tammiku (Temnikas) küladest, kahest üksiktalust (ilmselt Rasiveres) ja veel mõnest tühjast vesikohast. 1641. aastast on Axel Oxenstierna valduses paljud mõisad Eestimaa, sealhulgas ka Kulina mõis koos Arukülaga.

1637. aastal märgiti Karila külas 8 talu ja 15 adramaad, Obja külas 7 talu ja 10 adramaad ning Roela külas 12 peret ja 17 adramaad. Tammiku küla enam ei mainita. Hiljem mainitakse ainult Tammiku karjamõisa, mis rahvapärimuse kohaselt asunud talukoha „Arguse-14“ piirides.

1656. aastal algas Rootsi riigil sõda Poola, Taani ja Venemaaga. Jälle algas metsik riisumine, röövimine ja tapmine. Sellega kaasnes „kange katk“ (1657) ja nälg. Virumaa oli sõjatallernaaks kuni 1661. aastani. Siis saabub rahuaeg kuni Põhjasõjani (1700. a.).

Põhjasõda

C. Kelch kirjutab, et 1700. aasta algul vaatas ta Viru-Jaagupi kihelkonnas hea rahu ja lootusega tulevikku. Ta ei aianud, et veel samal aastal saab terve Virumaa kümneks aastaks sõjatallernaaks.

1700. aasta sügisel alustas tsaar Peeter I sõda Rootsi vastu ja asus Narvat piirama. Ratsavägi aga käis Virumaal röövimas, tapmas ja põletamas.

Eestimaa kindralkuberner de la Gardie andis rahvale käsu üldiseks sõtta tulekuks. See käsk loeti kirikute kantslitest küll ette, kuid sõjaväge kokku ei saadud. C. Kelch käis umbes 200 mehega Viru-Jaagupi kihelkonnast Sämi jõel venelastel vastas. Eesti mõisnikud ja ametnikud aga põgenesid kiiresti Tallinna poole.

Seekord vaenlane üle Sämi jõe ei tulnud, vaid põletas Uhtna, Pada, Kohala, Samma jt. mõisad ning sealsed külad. Viru-Nigulas võeti kinni kõster ja nõuti temalt kirikukellade peidukohta. Meest piinati surnuks, kuid kirikukelli ei leitud.

7. novembril 1700 jõudis kuningas Karl XII Rakveresse ja tema järel kogunesid sõjaväed. 31. oktoobri kuningakäsus on üles loetud täpselt mõisad ja külad, mis olid määratud Rootsi sõjaväe majutamiseks ja ülalpidamiseks. Nii pidid Roela, Rosenthali ja Kulina hoolitsema Sõmerus asuva Turulääni (Soome) rügemendi eest. Uusimaa (Soome) rügement asus Tõrma külas ja selle ülalpidamine saadi Põlulast, Kütist, Muugast ja Edaralt.

13. novembril koguti väed Nigula alla kokku ja jagata välja nelja päeva moon Narva alla minekuks. Edasine moon pidi järele saadetama, kuid küüdimehi polnud enam kusagilt võtta, sest Rakveresse saabunud uued väed vajasisid omakorda moona. Pealegi läks osa küüdimehi pakku, paljudelt oli Rootsi sõjavägi hobused ära võtnud.

20. novembril 1700 said venelased Narva all lüüa ja Virumaale tuli lühikeseks ajaks rahu. Kuid Jaagupi kihelkonnas hakkasid möllama rõuged ja oli palju ohvreid.

C. Kelchi kroonikast selgub, et 1703. aasta algul elati alalises hirmus. Kardeti uut venelaste sissetungi. Suvel paigutati ka Jaagupi kihelkonda Hummuli all lüüa saanud Schlippenbachi sõjavägesid. Neid tuli sööta ja joota. Sõdurid olid päevast päeva purjus ja huligaanitsesid pidevalt. Majutamiskohtadesse sigines kahtlasi naisi. Talurahval tuli Rakveresse luua oma moonaladu.

1703. a. pärtlipäeval ületas Šeremetjev oma ratsaväega Narva jõe ja liikus Rakvere poole. Kõik ettejääv tehti tuhaks. C. Kelchi andmeil olevat Lüganuse kiriku külge löödud venekeelne kiri: „Selle maja, mis Kristusele on pühendatud, jätab ristiinimene puutumata.“ Kirik jäetudki terveks.

5. septembril võeti käsile Nigula, kihelkond, kus mõne tunni jooksul 15 mõisat ja üle 400 talu tuleroaks said. Rüüstamisest ellujäänud inimesed viidi Venemaale vangi.

Päratut tulekuma nähes taganen Sõmeru all seisnud Rootsi väeüksus Rakveresse ja sealt edasi Tallinna suunas. Moonaladu Rakveres pandi põlema. Ei proovitudki venelastele vastu hakata.

6. septembri hommikul olid venelased Rakveres. Linn tehti tuhaks. Šeremetjev jäi Rakvere alla laagrisse. Sealt tegid 15-20-mehelised salgad röövretki ümbruskonna kihelkondadesse. Paari päeva jooksul põletati ja hävitati Jaagupi, Haljala, Kadrina, Rakvere ja Simuna kihelkonnad.“

Lustliku ja südamliku kontserdiga esinesid eakate klubi „Rommelgas“ lauljad, tantsijad, pillimehed, sõnakunstnikud. (Lisa 1)

Roela ajaloost räägib Ain Juhkami. (A. Tralla)

Klubi „Rommelgas“ lauljad. (A. Tralla)

Klubi „Rommelgas“ mängijad. (A. Tralla)

Klubi „Rommelgas“ tantsijad. (A. Tralla)

Klubi „Rommelgas“ näitlejad. (A. Tralla)

Lapsed tänavad esinejaid. (A. Tralla)

3. 4. JUUNI – TALUNIKU PÄEV

Talunike päeva sisustamine sai teoks paljude inimeste ühisel jõul ja nõul. Tänu EAMS-i kohaliku organisatsiooni, pensionäride klubi „Rommelgas“ ja kooperatiivi „Roela“ ühisele pingutusele avati päeva hakul käsitöonäitus, kus oli hulgaliselt kauneid esemeid. Arvukamalt oli Elvi Karu töid, mis oma töömahukuse ja kvaliteediga üldist heakskiitu leidsid. Meeste käsitööde hulgas püüdsid pilku Enn Roosi restaureeritud ja oma-valmistatud mööbliesemed.

Päeva ülejäänud osa saadeti mööda talusid külastades. Asjahuvilisi

Valve Nõlvak tutvustab näitust. (A. Tralla)

saatsid abimaavanem V. Tafenau ja Roela sovhoosi direktor M. Rillo. Külastati nelja talu, mis andsid läbilõike talude taasloomisest. Toomas Moori põlistalu taastamisel on tehtud suur töö.

Need esemed on valmistatud kooperatiivis „Roela“ 1991. a. (A. Tralla)

Talul on vajalikud masinad, saekaater, mis võimaldab valmistada talus vajalikku puitmaterjali. Sirguvad kaks poissi, kes on varsti mehe eest väljas.

Leonhard Jürgensoni talu kuulub samuti põlistalude hulka. See oli Roelas esimene, mida taastama hakati. Olemas on korralik masinapark ja hädavajalikud hooned. Peremehe sõnul tuleb veel tublisti ehitada, et talu saaks normaalselt funktsioneerida. Luuakse piimakarja ning pööratakse suurt tähelepanu eeskujulikule maa-viljelussüsteemile.

Edgar Elleri talu on individuaalelamu krundi laiendamisel saadud uustalu, kus tegeldakse seakasvatusega. Elamu, laut ja kõrvalhooned on uued ning alustati aitkuivati ehitamist.

Tralla väiketalu sissetulek tuleb köögiviljaseemne- ja maasikakasvatusest. Talu iluaed sai viimasel vabariiklikul ülevaatusel esikoha.

Päev lõppes Rakvere Teatri etendusega.

Rein Tralla talus. (A. Tralla)

Rein Tralla talus. (A. Tralla)

Toomas Moori talus. (A. Tralla)

Toomas Moori talus. (A. Tralla)

4. 5. JUUNI – AUSTAMISPÄEV

Kell 19 kogunes rahvas Roela mäe nõlvale, avati mälestuskivi Virumaa esimesele maavanemale Mihkel Juhkamile.

Ain Juhkami rääkis Mihkel Juhkamist:

„Mihkel Jaani p. Juhkam sündis 4. augustil 1884. a. Viru-Roelas Annukate saunas sepa pojana. Õppis Roela külakoolis 1894-1898 ja Rakvere linnakoolis 1898-1902. Hiljem täiendas teadmisi iseõppimise teel. 1902-1917 töötas Rakvere riigikassa kohalikus osakonnas ametnikuna.

1905. aastal langes ta Vene politsei kahtluse alla seoses osavõtuga revolutsioonilistest sündmustest ja oli lühikest aega peidus.

1914. aastal alanud I maailmasõja tõttu said riigikassa osakonnad Peterburist salajalase korralduse kuldrublasid rahvale enam mitte välja anda, küll aga vastu võtta. Rakveres oli M. Juhkam üks neist, kes talitas vastupidiselt ja arvatakse, et sellise tegevuse tõttu jäi Eestisse umbes pool miljonit kuldrubla.

M. Juhkam ja advokaat T. Kalbus panid aluse Radikaalse Sotsialistliku Erakonna (hilisem Eesti Tööerakond) asutamisele. Selle partei osakond sündis Rakveres varem kui Tallinnas.

Pärast Veebruarirevolutsiooni 1917. a. valiti J. Juhkam koos maakonna komissari T. Kalbusega tööliste ja soldatite nõukogu saadikuks. Rakvere nõukogus jäi enamusse kodanlus, mis püsis kuni oktoobrirevolutsioonini.

23. juulil 1917. a. valiti M. Juhkam Viru Maakonnavalitsuse esimeheks. Sellesse ametisse jäi ta vaheaegadega kuni 1923. aastani.

Pärast Ajutise Valitsuse kukutamist 1917. a. algas avalik võitlus kodanluse ja enamlaste vahel. Novembri keskel sõitis Tallinnast kohale Läti madrus Aisupet, et vangista M. Juhkam. Seda takistasid korteris ööbivad kasakad. Ka Rakveres paikneva 49. korpuse komitee ei andnud selleks nõusolekut. Alles detsembri keskel võtsid Viru maakonnavalitsuse üle enamlased L. Linderi juhtimisel. Sellest ajast kuni veebruarini 1918. a. oli M. Juhkam „põrandaalune“.

Ööl vastu 25. veebruari 1918. a. saabus Tallinnast T. Kalbusele Rakverre telegramm Eesti iseseisvuse väljakuulutamise kohta. Järgmisel hommikul asus maakonnavalitsus uuesti tööle. Paljundati ja levitati Eesti iseseisvuse manifesti teksti.

26. veebruaril 1918. a. kell 12 jõudsid Rakveresse Saksa sõjaväed. M. Juhkam vangistati sakslaste poolt, hiljem õnnestus tal vabaneda ja alas jälle „põrandaalune“ elu kuni sakslaste lahkumiseni.

1918. a. detsembris organiseeris ja korraldas M. Juhkami koos kolonel Reegiga Rakvere kaitset. 15. detsembri hilisõhtul, pärast kaotatud Rägavere lahingut lahkus linnast ka maakonnavalitsus. Kuid 13. jaanuaril 1919. a. oli valitsus jällegi Rakveres tagasi.

Mihkel Juhkam oli Viru Maakonnavalitsuse esimees ka hiljem, aastatel 1921-1923. Asutava Kogu liige 1923. a., ühtlasi II Riigikogu (1923-1926) abiesimees, III Riigikogu (1926-1929) sekretär ja August Rei valitsuskabinetis kaitseminister 1928-1929. a.

Mihkel Juhkam oli tegev ka Rakvere Rahvamaja ja Hariduse Seltsi juhatuse liikmena 1923-1925. a., hiljem auliige ja Virumaa Eesti Seltside ja Ühistute Liidu täidesaatva komitee esimees. Tegi kaastööd ajalehtedele „Tallinna Teataja“ ja „Viru Maa“.

Maailmavaatelt ateist, tööerakondlane, antiigihuviline. 1934. aastal astus ta välja K. Pätsi vastu, hiljem aga kuulus viimase tutvusringkonda.

Arreteeriti NKVD poolt 14. juunil 1941. a. Suri 28. jaanuaril 1942. a. vangilaagris Põhja-Uuralis.

Postuumselt rehabiliteeritud 30. märtsil 1990. a.“

Meenutussõnu lausused Mihkel Juhkami õepoeg (elab praegu Odessas) ja saatusekaaslane hr. Falk (elab Tapal).

Mihkel Juhkami õepoeg Jaan Kruus rääkis:

„Talukoht oli meil küllaltki suur, meil oli tavaliselt kaks sulast ja üks teenija. Nagu ma hiljem teada sain, oli onu jõukas mees ja seegi talukoht oli ostetud minu vanematele onu rahadega. Nii et onu ei käinud meil mitte niisama kohvi joomas, vaid kontrollimas ja juhendamas talupidamist. Käidi põldudel, heinamaal, kus kaevati kuivenduskraave. Onu pööras suurt tähelepanu maade kuivendamisele. Sellega seoses oli minulgi väike ülesanne: paar korda nädalas jooksin jõe äärde (oli 500 m kaugusel) vaatama, kui kõrgel on veepind. Vastav latt pügalatega oli vees. Andmed kandsin emale ette, kes kirjutas need vihikusse. Eks siis hiljem onu takseeris neid näitajaid ja tegi järeldused.

Kõige põnevam oli muidugi see, kui onu ära sõitis ja mind sõidule võttis.

Onu suri Uurali vangilaagris 1942. aasta jaanuaris (nii oli kirjutatud rehabiliteerimistõendile, mille sain Tallinna prokuratuurist).

(Kuidas võeti vastu „rahvavaenlasi“ Siberi laagrites ja mis moodi neid laagrites koheldi – sellest rääkis hr. Falk Tapalt, kes koos abikaasaga võttis osa mälestuskivi avamisest.)

Onu soov oli see, et minust saaks eeskujulik põllumees. Ja peaaegu oleks saanud. Pärast Rakvere III Mittetäieliku Keskkooli lõpetamist 1949. a. alustasin õppimist Vaeküla Tehnikumis. Kuid II kursus jäi lõpetamata. 1951. a. kevadel võeti 20 noort mehehakatist (sealhulgas ka mind) sõjaväkke. Mind huvitas juba noores eas tehnika ja kui mind suunati Kiievi sõjakooli tankiasjandust õppima, ma vastu ei olnud. Pärast kiirendatud kursuste (üks aasta) lõpetamist Kiievi sõjakoolis anti esimese ohvitseri auaste – nooremleitnant. Teenisin Eesti väeosas Tallinnas, Keilas. 1956. a. õnnestus mul astuda Moskva soomusvägede akadeemiasse, mille lõpetasin 1961. a. Sain diplomi, mille peal oli – sõjaväe insener-mehaanik.

Viimane töökoht armees on mul ühes Odessa kõrgemas sõjakoolis, kus ma olin vanemõpetaja. Üldkokkuvõttes – 30 aastat teenistust armees. Nüüd olen erupolkovnik ja tehnilise labori ülem Odessa Rahvamajanduse Instituudis.“

Pidulikkust lisasid viiulihelid ning segakoori laul. Oma õnnistuse andis hr. Madis Oviir.

Pärast kivi avamist siirdus rahvas klubisse. Algas Roela segakoori 90 aasta juubeli kontsert. Koori dirigeeris Terje Andresson.

Linda Nirgi meenutas Roela segakoori ajalugu:

„Roela segakoor on jõudnud auväärsele ikka: täitunud on 90 aastat koori asutamisest. Igipõlise laulja Jaan Väinaste andmetel on segakoor asutatud 1901. a. alguses. Esimene koorijuht olnud Teras-nimeline mees, kes juhatas ka kohalikku orkestrit. Alates 1907. aastast lauldi koolijuhtaja Jüri Hansari taktikepi all üle 20 aasta. Jüri Hansarit mäletatakse kui täpset ja nõudlikku koorijuhti. Tema juhatusel võeti osa kõikidest kohalikest laulupidudest ja käidi kolmel korral Tallinnas üldlaulupeol (1910, 1923, 1928). Tallinnas võeti kord osa ka võistulaulmisest ja saavutati maakooride hulgas esikoht. Jaan Väinaste andmetel oli 1928. a. üldlaulupeol 34-liikmeline Roela segakoor. Jüri Hansari taktikepi all on laulnud ka minu ema.

Paralleelselt Roela segakooriga tegutsesid segakoorid veel Roela-Tammikul ja Kulinal. Tammikul õpetas koori koolijuhataja Jaan Ant, keda abistas õpetaja Alma Allika, õpetades naishääli viiuli abil. Kulinal juhatas koori koolijuht Hans Kuriks. Tammiku segakooris laulsin ma 1934. aastast kuni 1938. aastani. Siis oli lauljaid segakooris 31. Mäletan veel hästi, kui sai käidud vaimulikul laulupäeval Rakveres 10. juunil 1934. aastal. Olin siis 15-aastane. Jaan Anti juhtimisel käis Tammiku segakoor Tallinnas üldlaulupeol kahel korral (1928, 1933). Tänu Tammiku kooli laulmise õpetajale Jaan Antile sain ma selgeks noodilugemise oskuse. Mäletan teise klassi õpilasena, kui klassi toodi viie pulgaga redel ja seal peal ronides pidid ütlema õige noodi ja laulma vastavalt kaasa. Käsitöö tunnis meisterdasid poisid puust klaviatuuri, millel sai sõrmi harjutada nootide mängimiseks koos kaasalaulmisega.

Pärast Jüri Hansarit võttis Roela segakoori juhtimise üle Roela kooli õpetaja ja direktor Johannes Kask. See oli 1930. aastal. J. Kask oli suurepärane muusikamees ja segakoor püsis heas vormis ning osales kõikidel laulupäevadel Rakveres Narvas ja Tartus. Tallinna üldlaulupidudest võttis koor Joh. Kase juhtimisel osa neljal korral (1933, 1938, 1947 ja 1950). Ka mina laulsin selles kooris 1946. aastast kuni 1950. aastani. Mäletan, kuidas sai hobustega sõidetud kärelda pakasega Simunasse koondproovile.

See oli 1947. aastal, kui Roela segakoorile lauljate aktiivsel kaasalöömisel sai ühiselt kootud rahvariide seelikud ja tikitud käised.

Pärast Johannes Kaske laulis segakoor Ervin Kuke käe all, teda abistas Militina Ploompuu. Sel perioodil osales segakoor kahel üldlaulupeol (1960, 1965). Tammikul tegutses tol ajal naiskoor Hannela Viira juhtimisel. Pärast Ervin Kuke lahkumist jäi Roela segakoori tegevus seisma, sest polnud koorijuhti. Seepärast jäi Roela kooril käimata ka 1969. aasta suurel juubelilaulupeol.

1970. aastal tuli Roelasse Aksel Kuus, kes äratas segakoori jällegi ellu. Tema juhtimisel osales Roela segakoor üldlaulupidudel kolmel korral: 1975. aastal 41 lauljaga, 1980. aastal 33 lauljat ja 1985. a. – 31 lauljat. Sel perioodil laulsin ka mina Roela segakooris. Peale Roela piirkonna lauljate võtsid koori tööst osa lauljad Viru-Jaagupist, Kütist, Arukülast ja Kulinalt. Segakooriga sai käidud veel Põhja-Eesti segakooride laulupäeval Rakveres 1978. a., Toila-Orus 1983. a., mitmetel piirkondlikel laulupäevadel Simunas, Väike-Maarjas ja mujal. See oli ajajärk, mil moodi läksid noorteansamlid ja solistid, helivõimendus ja kergežanriline muusika, mis ei soodustanud kooride täiendamist noorte arvel. Seetõttu koorilauljate keskmine vanus aastatega üha tõusis nii meil kui ka mujal. Eriti andis see tunda meeshäälte osas. Üksteise järel varisesid manalasse suurte kogemustega laulumehed (Roonet, Tõnso, Klammer, Kiilaspea, Room, O. Nirgi, Linamaa, Vomm), osa jäi kooritööst kõrvale tervislikel põhjustel. Nii tuligi segakoori tegevus lõpetada meeshäälte vähesuse tõttu. Umbes aasta tegutses koor veel kolmehäälsena, kuni Terje Andressoni organiseerimisel ja juhtimisel alustas tegevust

noorema põlvkonna segakoor, kes osales juba ka 1990. aasta üldlaulupeo hiigelkooris. Roela segakoori järjepidevus kestab.“

Katte eemaldavad härrad Falk ja Kruus. (A. Tralla)

Esineb Mihkel Juhkami õepoeg Jaan kruus. (A. Tralla)

Esineb Mihkel Juhkami saatusekaaslane hr. Falk. (A. Tralla)

Mihkel Juhkamiga ühest sugupuust on Ain Juhkami ja Maret Tralla (paremalt 3-s ja 4-s). (A. Tralla)

Lill tahab
üksnes õitsta,
lind laulab endale,
seepärast õitse,
laula
ka Sina endale!

ROELA SEGAKOOR '90

5. juunil 1991. a. kell 20

Roela klubis

JUBELIKONTSERT

I OSA:

1. K. A. Hermann «Oh laula ja hõiska»
2. M. Saar «Mu rannikmaa»
3. M. Saar «Põhjaviim»
4. M. Härma Lõpukoor kantaadist «Kalev ja Linda»
5. K. Türipuu «Kyrie»
6. A. Brun «Pange lingua»
7. K. A. Hermann «Isamaa mälestus»
8. A. Kunileid «Sind surmani»
9. E. Võrk «Helise ilma»

II OSA:

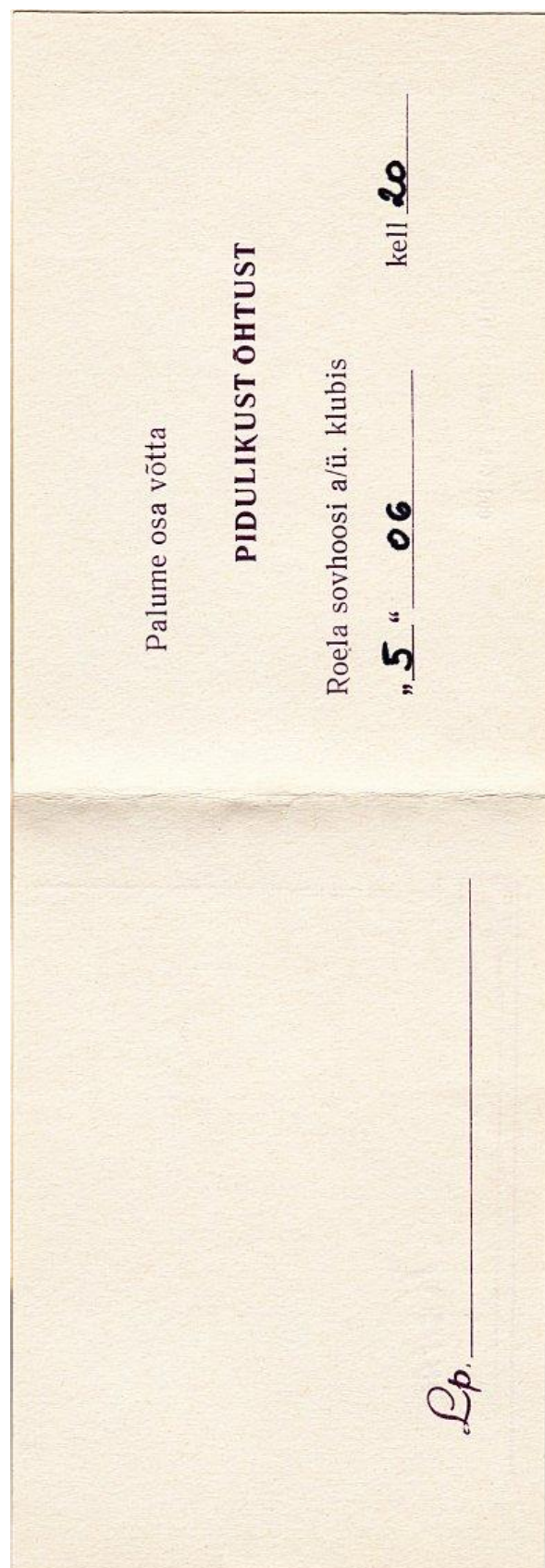
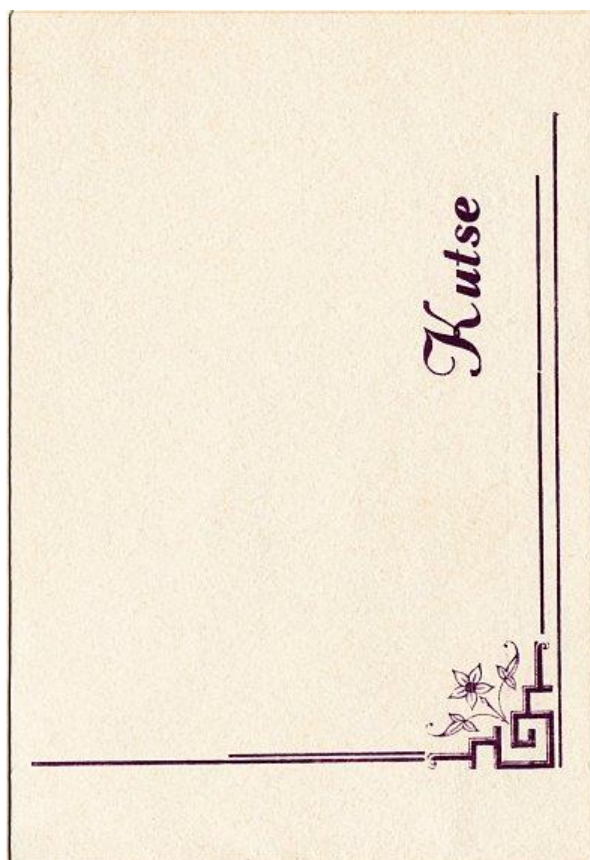
1. R. ~~Eesipere~~ «Armastan sind, **Eestimaa**»
2. M. Siimer «Homme»
3. Läti rahvalaul «Puhu, tuul»
4. Leedu rahvalaul «Neemeni kaldal»
5. Soome rahvalaul «Oh neidolla punapaula»
6. F. Pacius «Suomen laulu»
7. E. Oja «Kangakudumise laul»
8. P. Sarapik «Rukkivihud rehe all»
9. P. Sarapik «Ta lendab mesipuu poole»
— klaveril K. Kaju

Koori juhatab TERJE ANDRESSON

LAULAVAD:

SOPRAN	TENOR
Anu Jaago	Toivo Igo
Marju Jaago	Ulvar Kaljos
Karin Kaju	Avo Loik
Viire Kaljos	Jaan Mäits
Mall Moor	Maido Roots
Maimu Nurk	Tõnu Tõnis
Mari Onton	Raul Vaguri
Taimi Soosalu	Toomas Väinaste
Jane Torm	
Merike Zubkov	

ALT	BASS
Tiina Ahlberg	Tarmo Alavere
Reet Alavere	Aare Erapart
Luule Holst	Andres Haidak
Tiina Kiili	Meelis Kesküla
Ene Kirsipuu	Aivar Moor
Aune Kuul	Tõnis Nurk
Katre Roht	Ergo Soosalu
Luule Vahtra	
Anne Väinaste	

Esineb Roela segakoor, dirigeerib Terje Andresson. (A. Tralla)

Koori lipu õnnistab Madis Oviir. (A. Tralla)

5. 6. JUUNI – KOOLI PÄEV

Kooli päev algas mälestuskivi avamisega Tammiku koolile. Katte eemaldasid kooli vilistlased Linda Nirgi ja Hermide Linno. Ülevaate kooli ajaloost andis Ain Juhkami:

„1920/21. õppeaasta algul oli kooliealisi lapsi 54. Sügisel tulid kõik õigeaegselt kooli. Roela valla poolt anti 1000 marka toetust majanduslikult kehvematele õpilastele saabaste, riiete ja koolitarvete muretsemiseks.

Õpetajad juhatasid laulukoori ja näitemängu seltskonnas. Aasta jooksul peeti koolimajas 3 pidu.

1921. a. lahkus koolist õpetaja Ernst Ant, et edasi õppida reaalgümnaasiumis ja uueks õpetajaks valiti Rakvere Reaalgümnaasiumi lõpetanud Villem Vinkel (Voore), kellest hiljem sai loodusteadlane. Tema vanaisa, lisaku koolmeister Robert Theodor Hansen, lõi viisi L. Koidula luuletusele „Ema süda“.

1921/22. õppeaasta oli kooliealisi lapsi 52, kooli ilmus aga 50. Kahele lapsele anti ajapikendust vähese füüsilise arengu pärast. Valla poolt anti õpilasele Linda Allikale toetust 2000 marka.

1921. aasta sügisel J. Ant kirjutas: „Lastevanemate osavõtt koosolekust võõrastavalt vähene. 11. oktoobril tuli teistkordse kutse peale 10 inimest kohale.“

Hoolekogu valis esimeheks Toomas Käba ja lastevanemate esindajaks Toomas Potti. Mõlemad Tammiku külast.

1922. aastal lahkus Villem Vinkel, et Tartu Ülikoolis õppida loodusteadust. Uuesti tuleb õpetajaks juba Rakvere Reaalgümnaasiumi lõpetanud Ernst Ant, kes 1923. a. läheb samuti Tartu Ülikooli agronoomiat õppima. Uueks õpetajaks tuleb Rakvere Õpetajate Seminari vürskelt lõpetanud Luise Treifeldt, kes lahkus ametist 01. juulist 1924. a.

1922/1923-ndal õppeaastal tulid kooli kõik 56 õpilast. Majanduslikult kehvematele anti vallast 3000 marka ja haridusministeeriumilt 6500 marka abiraha.

Õppeaineteks koolis olid emakeel, kodulugu, laulmine, usuõpetus, matemaatika, ajalugu, maateadus, joonistamine, loodusteadus ja võimlemine.

1922. aastal tunnistas Virumaa Haridusnõukogu Tammiku koolimaja kasutamiskõlbmatuks ja eraldati kooli jaoks Rosenthalis koolikoht nr. 1, kuna vanas kohas vabu maid enam ei olnud. Uue krundi suuruseks oli 18 tiinu endise karjamõisa koplis.

Hoolekogu leidis otstarbeka olevat uude kohta uus koolimaja ehitada. Elanikud, kellele vana kool lähemal, olid uue koolimaja vastu. 23.augustil 1922. a. arutati sama küsimust Roela valla volikogu koosolekul ja võeti vastu otsus uude kohta koolimaja ehitama hakata (poolt 14 häält, vastu 2 ja erapooletuid 1). Ehitamiseks otsustati riigivalitsuselt laenu võtta koolimajade ehitamise fondist.

1924. a. suvel valiti õpetaja kohusetäitjaks Oonurmest pärit Rakvere Tütarlaste Gümnaasiumi lõpetanud Alma Lippasaar (hiljem Allika), kes õpetaja kutseksamid sooritas 1928. aastal. Tema jäi samasse kooli kuni pensionile minekuni 1960. aastal.

1920-ndatel aastatel kooli revideerimas käis koolinõunik M. Meos. Kooliteenijaks oli Ann Müür palgaga 300 marka kuus.

Talvel puudus koolist palju lapsi haiguse tõttu. Kooliskäimine sõltus ilmastikust ja vanemate majanduslikust olukorrast. Riided olid lastel viletsad ning levisid mitmesugused haigused nagu difteeria, leetrid ja sarlakid.

1927/28. õ.-a. koolitöö seisis 14. dets. - 25. jaan. jsk. arsti korraldusel, sest levisid sarlakid. 1929. aasta veebruaris oli koolis õppetöö seisak gripi tõttu.

Kui vähegi võimalik, püüdsid vanemad lapsi hommikul kooli viia hobusega ja õhtul jällegi vastas käia. Koolijuhataja J. Ant kurtis, et mitmed lapsed on füüsiliselt ja vaimselt alaarenenud. Mitmetele lastele anti ajapikendust kooli tulemiseks, sest tervis oli nõrk, kauge käia ja majanduslik olukord vilets.

30. mail 1926. aastal suri õpilane Linda Maurus Palasilt ja 1931. aastal õpilane Verner Moor Alaverest.

1925. aastal J. Ant kirjutas: „Nurinat lastevanemate seas sünnitab kooliseadus, mis nõuab, et 8-aastased lapsed kooli peavad ilmuma. Et kooli ringkond väga laialine, kooli juures oõmaja laste tarvis ei ole, kooli lähedal elavad elanikud lapsi heal meelel korterisse võtta ei taha, siis on laste kooli saatmine eriti kehvadel vanematel raske. Seda arvesse võttes on kooli hoolekogu mõnedel 8-aastastel lastel kooliastumist 9. a. peale pikendanud. Novembri kuul seati maakonnaavalitsuse haridusosakonna ringkirja põhjal eelkool sisse. Osavõtmise rohke, isegi 6-aastasi lapsi ilmus kooli.“

Abirahasid õpilastele jagati 1923/24 õ.-a. 7600 marka, 1924/25 õ.-a. 7920 marka, 1925/26 õ.-a. 9230 marka, 1926/27 õ.-a. 11375 marka (s.h. pidudest laekus 7135 marka), 1927/28 õ.-a. 142,03 krooni, 1928/29 õ.-a. 103,50 krooni ja 1929/30 õ.-a. 132,10 krooni (said 8 last).

1923/24 õ.-a. abiraha 7600 marka jagati õpilastele, kes toetust vajasisid, järgmiselt: Marta Ilves 3000, Saima Ilves 3000, Johannes Pihkva 1000, Emilie Soone 1000, Richard Prillop 500, Johannes Sekk 500, Helmi Nirgi 500, Ida Eerik 440, Elfriede Pärn 300, Otto Luuka 200 ja Ernst Meigas 160. Abirahad olid mõeldud jalanõude, riiete ja koolitarvete ostmiseks.

1928. a. Roela valla volikogu võttis vastu otsuse, et 5. kl. lõpetamine on kohustuslik. Seetõttu suunati Tammiku 4 kl. Algkooli lõpetanud edasi Roela 6 kl. Algkooli.

1929. a. sügisel hakkasid koolis kehtima uued õppekavad. Saksa keele õppimine algas 5. klassist. 3. ja 4. klassis suurendati selle arvel emakeele ja matemaatika tundide arvu. Uueks õppeaineks tuli juurde kõlblusõpetus – 1 tund nädalas.

Hommikustel koosviibimistel, mis olid vaimuliku sisuga, käsitati A. Oebiuse „Meie kooli palveelu“.

Igal kevadel korraldati lastele õppekäike Kunda jõe algusesse, Punasoesse ja Kummimäele ning Roela metskond korraldas metsapäevi.

1929. a. 30. juunil korraldas hoolekogu kooli ruumides kooli tuluks peoõhtu. Kavas olid:

- 1) Segakoori laulud;
- 2) näidend „Armas Tõnuke“;
- 3) tants.

Koolijuhataja J. Ant kirjutas peo kohta: „Peo algus kuulutuste järgi oli kell 8 õhtul, kuid selleks ajaks ilmusid ainult mõned üksikud osavõtjad. Alata võis $\frac{1}{2}$ 10.

Laulude ja näidendi ettekanne õnnestus, kuid näidendi sisu on kehv.

Pidul oli rohkesti joobnud noormehi, mispärast korra alalhoidmiseks õige hoolsasti valvel pidi olema. Pidul tuli 62,25 krooni kanti hoolekogu summade arvele.“

Kuigi 1930. a. lõpuks ei olnud uue koolimaja ehitamiseks veel midagi ette võetud, esines vastasrind protestiga Roela valla volikogu otsuse vastu Viru Maakonnaavalitsuse ees. Rakverest sõitis maakonnaavalitsuse komisjon kohale ja leidis, et protest tähelepanu ei vääri ning valla volikogu otsus jäi jõusse.

1930. a. detsembris esitati Tammiku küla ja Altserva elanike poolt teine protestikiri Viru Maakonnaavalitsusele, et uut koolimaja Rosenthali mitte ehitada. Juunis 1931. a. tuli kohale komisjon asja uurima. Komisjoni kuulusid haridusosakonna juhataja E. Rosenberg, koolinõunik M. Meos, vallavanem M. Soone ja vallasekretär J. Ment. Kohal olid ka hoolekogu liikmed Jaan Soone ja Mihkel Käba. Komisjon leidis, et uuel asukohal kooli ringkond laieneb Roela kooli arvel, mis õpilaste rohkuse all kannatab ja uue koolimaja juurde tuleb ka internaat.

Vana maja katus oli lagunenu ja jooksis läbi, parandamine enam ei aidanud. 1931. aastal siiski jõuti saeveskisse vedada 150 thm palke.

24. mail 1931. aastal oli koolimajas laste kevadpidu. Eeskavas olid lastekoori laulud, mõned viiulikooriga saatel, võimlemismängud, laste ja täiskasvanute näidend „Vanaema õpetus“ ja ühismänge koos pidulistega. Ettekanded õnnestusid.

Koolijuhataja J. Ant jällegi kirjutas: „Piduliste, mõnede üksikute noorte meeste ülalpidamine jättis halva mulje. Alkoholi aurut uimastatud, segasid nad ettekannete ajal õues rahu.“

1931/32. õppeaastal läks hoolekogul korda kooli saada I kl. õpilane H. Vaher alles detsembris, kui hoolekogu temale riided ja saapad oli muretsenud. Poiss ise oli ulakas, redutas Rasivere küla talude lakkades ja suitsetas piipu. Vanemad vabandasid end äärmise vaesusega. H. Vaheri toitmine korraldati sel teel, et teda toidlustati perekorda. Samuti korraldati ka õpilase Reimani toidlustamine, kes ka õõbis perekorda. Uues koolimajas õppides õõbisid nad alates 1932. A. sügisest kooli internadis. Kord esmaspäeval kooli tulles unustas õpilane K. Vaher tubakakoti koju. Järgmisel päeval aga tuli ema poisile tubakakotti kooli järgi tooma. Õpetaja Alma Lippasaar-Allika võttis õpetajate toas lahkesti tubakakotti vastu. Sellest seigast on ta mitmel korral rääkinud.

1932. aasta märtsis hakati ehitusmaterjali kohale vedama. Aprillis saadeti jällegi protestikiri hulga allkirjadega haridus-sotsiaalministrile. Ka see jäi rahuldamata. Mais, kui ehitus juba käis, läks järjekordne protestikiri maavolikogule. Lastevanemate esindajad nõudsid ehitamise seiskamist. Maavolikogu otsustas 18. juunil 1932. a., et kool tuleb ikkagi valitud kohta ehitada.

Koolimaja ehitas Joh. Vagur abilistega ja nurgakivi panek toimus 8. juulil 1932. a. Koolijuhataja J. Ant esines sel puhul vaimuliku kõnega „Sõna tähtsusest igapäevases läbikäimises ja kõlbelise elu juhtimisel kui jumalik tegur.“ Õpetaja Alma Allika rääkis kahest kodust – kodukohast ja koolist. Sõna võtsid veel Roela koolijuhataja Joh. Kask ja Roela vallavanem Mihkel Soone.

Maja esiküljele lõunapoolsesse alusmüüri paigaldati vasktoru, kuhu pandi lühike Tammiku Algkooli ajalugu, teateid uue maja ehitamise kohta ja pilt vanast koolimajast.

Toimingu ajal tuli pika põua järel sagar vihma. Selle luges koolijuhataja J. Ant heaks tähenduseks kooli arenemisele uues kohas.

J. Ant märkis: „Silma torkas, et ümbruskonna elanikud väga vähesel arvul kohale olid tulnud.“

Uue koolimaja õnnistamine toimus 20. novembril 1932. a. Vaimuliku talituse pidas Viru-Jaagupi praost Hoffmann. Roela vallavalitsuse nimel kõneles vallavanem Mihkel Soone, siis pikem kõne Viru maakonnavalitsuse esindajalt. Saabus tervitustelegramm Eesti Vabariigi haridusministrilt. Maakonnavalitsuse poolt annetati kooli tarbeks 100 krooni.

Õhtut sisustas Roela-Altsera laulukoor. Enamus lapsevanemaid sellest osa ei võtnud.

Laupäeval, 26. novembril 1932. a. algas õppetöö uues koolimajas, mis oli ehitatud endisesse karjakoplisse.

Sel õppeaastal avati ka 5.-es klass ja õpilasi oli koolis 58. Enne kooliaasta lõppu vabastas arst õppetööst 3 poissi ja 2 tüdrukut nõrga tervise tõttu.

I-ses klassis jäi klassi kordama 3, II-ses klassis 1 ja III-ndas klassis 1 õpilane.

Ka 1930-ndatel aastatel anti igal aastal majanduslikult kehvematele õpilastele rahalist toetust. 1932/33. õppeaastal anti 98,74 krooni ja 1933/34 õppeaastal 144,51 krooni. Ka jõulukingitused osteti hoolekogu summade arvelt.

1933. a. piirati kooliõu ja aed laudadest püstplanguga 107 sülla ulatuses. Õpetajad ja õpilased

tegid suurt heakorrastustööd. Kooliteenijaks uues majas sai tubli inimene Marie Tohter. Valitsuse korraldusel võõrandati 1935. aastal suurem osa kooli maast. Jäi ainult 5 ha.

Maantee äärde istutati 50 noort vahtrapuud, siberi ja euroopa lehist, hõbekuuski, pärnapuid ja jalakaid, 400 noort kuuske istutati kaitsehekiks. Maja ette istutati aga akaatsia ja enela hekk. Ei puudunud ka lilled.

Tammiku Algkool 1933.-1936. a.

juhataja korter tapetseeriti.

1936. a. koolimaja vooderdati ja värviti rootsi värviga. Ka kooli-

Koolikohustuses oli muutuseks see, et need kes. 1. veebruaril 1935. a. 14-astaseks said, vabanesid koolikohustusest.

Enne koolikohustuse kehtima hakkamist astusid kooli 2 tüdrukut (A. Soone ja E. Ambos).

1. märtsil 1935. a. tähistati koolijuhataja Jaan Ant'i 60-ndat sünnipäeva, kes oli selleks ajaks seltskondlikust elust tagasi tõmbunud.

Õpetaja Alma Allika tegutses sel ajal Altserva maanaisteseltsi esinaisena juba pikemat sega ja juhatas mitmeid kodundusringe, laulukoori, keelpilli orkestrit ning korraldas näitemänge.

1935. aastal oli koolis õppetöö seisakud leetrite ja punetuse tõttu I-ses ja II-ses klassis 5.-9. märtsini, üldseisak 11.-23. märtsini ja 29. märtsist 6. aprillini.

1930-ndatel aastatel ei olnud enam seda häda, et õpilased sügisel talutööde tõttu õigeks ajaks kooli ei ilmunud.

Pidude rahad läksid hoolekogu kassasse. Pileti eest maksti vabatahtlikult, kusjuures alammäär oli 10 senti.

26. mail 1939 oli kevadpidu. 2 tundi enne algust hakkas väga tugevasti sadama ja sadu kestis kella 12-ni öösel. Peo ja tantsu pileteid müüdi 37,30 krooni eest.

1950. a. sügiseks muudeti Tammiku M/t Keskkool Tammiku Algkooliks ja alles jäi 4 klassi. Aleksander Nurk vabastati töölt ja ta läks pensionile. Hiljem töötas ta kohalikus V. Kingissepa nimelises kolhoosis arveametnikuna. Joh. Angerjärv suunati Tudu M/t Keskkooli direktoriks. Tammiku algkooli direktoriks määrati Alma Allika.

1953. a. suvel lahkus Elvi Moor. Lühikest aega olid õpetajateks A. Vaserik, V. Simm ja Juta Pargi. 1957. aastal tuli uueks õpetajaks Malle Pass (hiljem Moor). 1957-1967. a. töötas õpetajana ja internaadis kasvatajana Laine Pikanõmm.

1958.-nda aasta juunis tähistati Tammiku Algkooli 100-aastast juubelit. Aktus peeti päeval kooli ruumides. Öhtul oli samas laudadega koosviibimine kutsutud külalistele. Tammiku külas vanas koolimajas (siis rahvamaja) korraldati ümbruskonna rahvale peoõhtu.

1960.-ndal aastal läks senine direktor Alma Allika pensionile. Uueks direktoriks tuli Helve Väljak, kes töötas koolis 1963. aastani. Siis määrati direktoriks Malle Pass-Moor. 1965/66. õppeaastal töötas koolis asendusõpetajana Viru-Jaagupi Keskkooli lõpetanu Urve Saar. 1967.-ndal aastal jäi Malle Moor ainsaks õpetajaks direktoriks.

1969. a. kevadel suleti 111 aastat tegutsenud Tammiku Algkool. Viimasel õppeaastal oli koolis ainult 9 õpilast kahes klassis. Nemad suunati Roela kooli.

Seoses agraar- ja majanduspoliitikaga lahkusid inimesed vähehaaval maalt ja kooli piirkonnas puudus järelkasv. Koolimajast sai Roela sovhoosi lasteaid.

Vanast koolimajast

1932-se aasta novembrist alates jäi vana Tammiku koolimaja täiskasvanute seltsimajaks. Seal korraldati peoõhtuid ja ümbruskonna naistele mitmesuguseid oskuselaseid kursusi nagu toiduvalmistamiseks, küpsetamiseks, kudumiseks ja mitmesuguseid käsitöökursuseid. Sealhulgas isegi viltide tegemist õpiti.

Nende kursuste eestvedajaks ja korraldajaks oli õpetaja Alma Allika.

Ka meestele korraldati puutöö ja mööblivalmistamise kursusi. Kõik need oskused olid väga vajalikud talurahvale.

1938. aastal otsustati vana koolimaja ümber ehitada ajakohaseks seltsimajaks. Raha saamiseks otsustati korraldada näitus-müüke elanike poolt valmistatud ja annetatud esemetest. Tulu oli ka peoõhtutest ning toimus veel rahaline korjandus, kus jõukamad andsid kuni 10 krooni. Talumehed kinkisid ka metsamaterjali. Talgute korras veeti palgid välja ja saeti Kulinal Siili saeveskis.

1939. aastal alustas ümberehitustöid Roela ehitustööline Oskar Vahtra (lasti maha 1941. a. augustis) Virumaa Maavalitsuse ehitusosakonnas valmistatud plaani järgi. Elanikud, eriti noored, aitasid kaasa. Seltsimaja juurde rajati noorte poolt ka palliplats.

Segaste aegade ja sõja tõttu jäi ümberehitus seisma.

Peale sõda alustati jällegi metsamaterjali varumist talgute korras. Korraldati puhkepäevakuid, Naistenõukogu esinaise Alma Kulmeti eestvedamisel töötasid ka naised metsas ja palkide väljaveol. Palgid saeti Rasivere saeveskis ja autojuht Hugo Allika vedas (õhtuti peale tööd valmis materjali kohale. Ehitustöid tegi Aleksander Maurus Pukalt.

Jaanilaupäeva õhtul 1948. a. peeti esimene peoõhtu. Aknaid veel ees ei olnud. Klaase asendasid värsked kased. Sel õhtul mängiti „Püve talus“. 1949. a. küüditamise tõttu „Libahunt“ jäi pooleli, hiljem siiski toodi lavale. Hugo Allika veoauto kastis sõideti ka kaugemale etendusi andma.

Peale ehitustööde lõpetamist hakkas ka rändkino filme näitama. Peale kinoseanssi oli alati tants plaadimuusika saatel.

Eelmisest kohast toodi aparatuur vankril või reel küüthobusega kohale ja järgmisel päeval viidi kohapealt määratud küüdimehega samamoodi uude kohta. Vankril logistas kaasa ka kinomehaanik, kes öömaja otsis lähemates taludes. Tuntud ja hinnatud kinonäitajaks oli Rakvere kinomehaanik Päll. Suvel oli kinos ja pidudel alati palju rahvast. Talvel suurte külmade ajal juhtus ka seda, et kinno ilmus vaid 1-2 inimest.

1940-date aastate lõpul ja 1950-ndate algul juhtus ka seda, et peole ja puhvetisse ilmusid ka metsavennad. Sellest räägiti muidugi sosinal.

Viimaseks suureks peoks jäi Tammiku kooli 100-aastsse juubeli tähistamine 1958. a. juunis. Ka kinoseansid jäid üha harvemaks ja viimati näidati kino 1965-nda aasta suvel. Siis maja lagunes lõplikult. Lammutati 1970. aastal.“

Linda Nirgi meenutas oma kooliaastaid ja õpetajaid.

Roela Keskkoolis oli avatud õpilastööde näitus.

Kõigil osavõtjatel oli võimalus vaadata õpilaste esinemist. Õhtu jätkus vilistlasballiga.

Katte eemaldasid kooli vilistlased Linda Nirgi ja Hermide Linno. (A. Tralla)

Ülevaate kooli ajaloo andis Ain Juhkami. (A. Tralla)

Lilled endistele õpetajatele Angerjärvele ja Nurgale viivad H. Linno ja E. Neelokse. (A. Tralla)

Lilled endisele õpetajale Alma Allikale viivad Jana Kiili ja Merike Mägedi. (A. Tralla)

Tammepuu istutavad kooli vilistlased Hilda Eliste, Arnold Vahi ja Arnold Nirgi. (A. Tralla)

Need inimesed on kõik õppinud selles Tammiku koolis. (A. Tralla)

Roela kooli vilistlaspäev

6. juuni 1991

Lp. _____

11.00	Mälestuskivi avamine Tammikul
13.00	Lõunasöök, näitustega tutvumine koolis.
15.00	Opilaskontsert lauluväljakul.
20.00	Vilistlasball klubis.

6. 7. JUUNI – VIRU MÄNGUDE KUTSEALAVÕISTLUSED

Võrkpallis: Naiste I grupis tuli üllatuslikult võitjaks Tapa Tarbijate Kooperatiiv. Treener Alo Relli palus autasustamisel teha sellest ainulaadsest võidust ka pilt. Järgnesid Vinni, Tamsalu EPT, „Viru“, kaubandusvalitus, „Energia“. Esimest korda kavas olnud naiste II grupis võitis haridustöötajate naiskond Kadrina EPT, KEK-i, „Viru“, „Rakvere“ ja Rakvere Autobaasi ees.

Meeste I grupis oli kindel võitja Vinni. Teise koha sai Tamsalu EPT, kolmanda „Kalevipoeg“, järgnesid lihakombinaat, Rakke ja „Viru“. Meeste II grupis läks

Võidukas võrkpallinaiskond. (J. Paju)

esikoht teist aastat Vilde ühismajandile. Järgnesid KEK, Tamsalu EPT, „Rakvere“, „Viru“ ja PTÜ. Üldse osales võrkpallis ligi 40 võistkonda.

7. juunil võisteldi Roelas ka kutsealadel: I grupp kuni 30 aastased, II – üle selle. Majandite elektrikute I grupis oli parim Tõnu Kaljund „Energiast“, II – Väino Kuhi Põdrangult; autojuhtide I grupis Kaius Kaso „Kalevipojast“, Kaupo Münter Vaost ja Imre Saks „Kalevipojast“, II – Uno Pikka „Virust“, Toivo Saulep „Kalevipojast“ ja Väino Korela Vinnist; zootehnikute I grupis Vendo Mikiver Põdrangult, II – Hiie Hiila Põdrangult; mehaanikute I grupis Heino Samra Põlulast, II – Toomas Uudeberg Põdrangult; agronoomide I grupis Eha Kokareva Vinnist, II – Riho Kivila Põdrangult. Majandite arvestuses võitis teist aastat järjest Põlula Põdrangu, „Viru“ jt. ees. Üldse võistles 11 majandit.

Ettevõtete autojuhtidest oli I grupis parim Indrek Viira (PTÜ) ja II grupis Valdar Krünberg (Tamsalu EPT). Viimane on juba aastaid selle ala üks paremaid. Elektrikute kutsealal jätkus

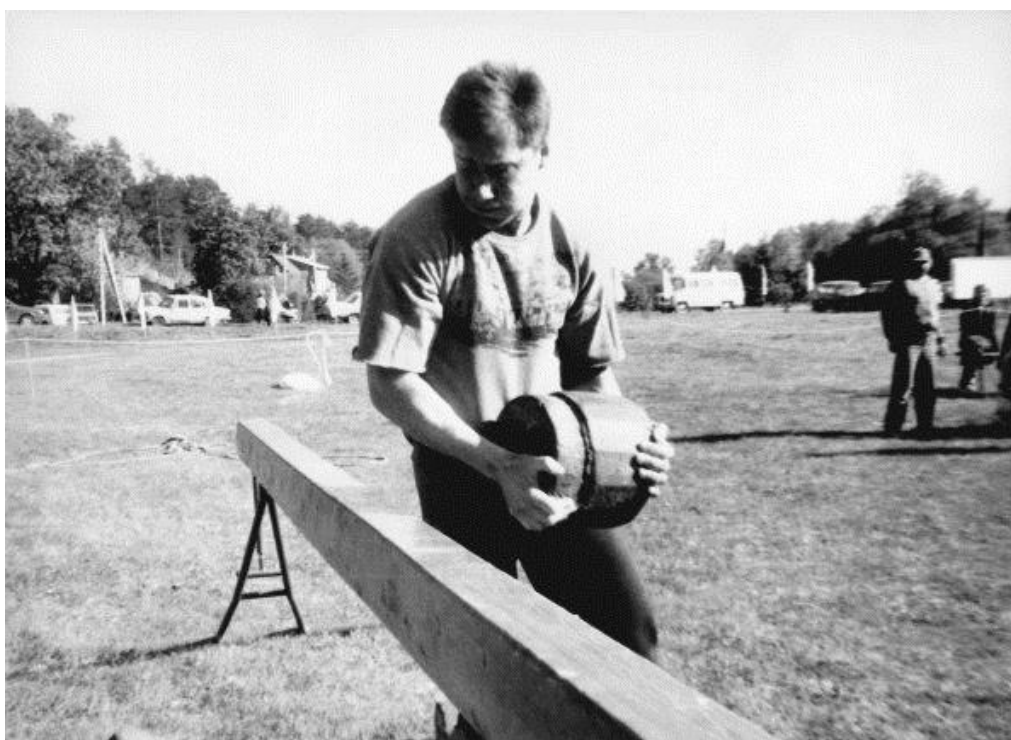
osalejaid vaid II gruppi. Võitis Ilmar Raidalu PTÜ-st. Võistkondlik järjestus: PTÜ, TERKO, Tapa kooperatiiv. Üldse osales kutsealajõuproovil 58 võistlejat.

Päev lõpetas **jõumehekonkurss**. Vanusegruppide kolm paremat: I – Tõnis Sahk Simunast, Paavo Penjam „Energiast“ ja Paul Karro „Virust“; II – Aivar Kübarsepp Väike-Maarjast, Villu Naaber „Sport-Kundast“ ja Vello Akel Vinnist; III – Jaak Uudeküll „Energiast“, Karl Tamberg „Virust“ ja Rein Mägi Vinnist. Meeskonnad: „Energia“, Vinni, Simuna, jt.

Jõumehekonkurss. (J. Paju)

Jõumehekonkurss. (J. Paju)

Jõumehekonkurss. (J. Paju)

7. 8. JUUNI – LÕPUPÄEV

Maakonna II vokaalmuusika päev.

Lõpupäeva ilm soosis – ümberkorraldusi tegema ei pidanud ja kell 20 kutsus Rakvere Teatri noor näitleja Aimar Põlts lõbusa avalauluga kõiki pidulisi kodukandinädala lõpupidu pidama.

Laulma hakkasid Roela poisid-tüdrukud oma tublide emmedega, seejärel alati lustilised Sõmeru klubi auväärt daamid, nooruslikku sära Haljala duetilt, humoorikat mängu Laekvere memmedelt, lõppakord aga kõlas kaunilt Väike-Maarja sega- ja naisansambli esituses.

Ja siis... läks laval madinaks, sest hr. Põlts ei saanud kuidagi korrale kutsutud pealinnast kohale tulnud tegelasi. Ei jõudnud nad kuidagi ära oodata, millal neid teadustatakse. Ja kui siis kõlas: „Esinevad Georg Otsa nim. Muusikakooli...“, olid nad lavalt kadunud.

Lõpuks sai asi korda ja noored muusikud alustasid oma rõõmsat ja vahetut esinemist. Kõik eelnev oli aga jälle lõbus vaatamäng! Kui laulud lauldud, kutsus ansambel „Täna“ pidulisi tantsuringi, ning tantsiti seni, kuni hommikutaevas juba valgenema hakkas.

KOKKUVÕTE

Eks igaüks on endale juba teadvustanud, et 1991. a. suvi oli Virumaa suvi – toimusid ju üleilmsed virulaste päevad.

2.-8. juunini 1991. a. toimunud Roela kodukandinädala juhtmõte oli sama, mis virulaste päevadelgi – usk, lootus, armastus. Iga päeva juhtis peakorraldaja, kõik üritused koondas aga üheks tervikuks Roela klubi juhataja Reet Alavere. Korraldajad andsid üksteisele edasi nädala sümbolit, dirigendikeppi, mille rosetil usu, lootuse ja armastuse värvid.

9. juuni hommikul sõitis laulurahvas Rakvere Vallimäele Virumaa laulupeole.

Meie kodukandi nädal lõppes, virulaste päevad aga jätkusid. Tõin teieni lühidalt nädala sündmused, mis oli kujundatud väikese toimkonna mõtetest ja ideedest.

Virulaste päevad olid **kõikide virulaste päevad** ja meie kodukandi nädal oli **kõikide roelalaste nädal**.

KASUTATUD MATERJALID

1. Ain Juhkami ettekanded
2. Jaan Kruusi meenutused
3. Linda Nirgi meenutused
4. Jaan Paju fotod
5. Asser Tralla fotod

LISAD

LISA 1

Taidlusprogramm eakate klubilt „Rommelgas“ 3. juunil 1991. a. kell 19.00

Vokilood:

1. Vana vakk
2. Eidekene ketrab
3. Eideratas

Vahelugemine

4. Kangakudumine

Muusikat kapellilt

1. Minu armas kodutalu
2. Kõndis neiu

Laulud:

1. Kevadeigatsus
2. Valgus, elu päike
3. Linnud metsas laulavad
4. Suur kontsert
5. Meie linnad
6. Laulgem!

Seltskonnatantsud:

1. Padekrass
2. Kahhanuška
3. Minjoon
4. Kikapuu
5. Aissa
6. Vana arm
7. Naljapolka

Tantsumuusikat:

1. Mets mühiseb
2. Viljandi paadimees
3. Capri saarel
4. Mulgimaal
5. Kungla rahvas
6. Anna andeks
7. Perekonnaavalss
8. Dustepp

Alfrieda Lokk – Esimene armastus

Tants – Kaluri mõrsja

Endla Neelokse, Heinar Moor – Kas on veel rohtu, mis avitab

Rahvatantsud:

1. Kolmepaaritants
2. Kuppari moori
3. Linnuke

Viiulipalad:

1. Kerjuse laul (operetist „Ainult unistus“)
2. Tule tagasi Sorrentosse
3. ~~Solenzara~~

Miralda Teder – Ütle nüüd

Siidilipp ja hõbepurjed

Heino Pukk, Uno Kaja – Kandlelood

Talupoja elu

Muusikat kapellilt:

1. Kaugel, kaugel...

2. Õrn ööbik
3. Minu sünnikoht Roela on väike

Alfrieda Lokk, Endla Neelokse – Töö otsimine